

## РИНОК ОБЛІГАЦІЙ

Важливим сегментом ринку цінних паперів є ринок облігацій, на якому відбувається обіг боргових зобов'язань - облігацій. До інструментів ринку облігацій належать корпоративні, муніципальні та державні облігації.

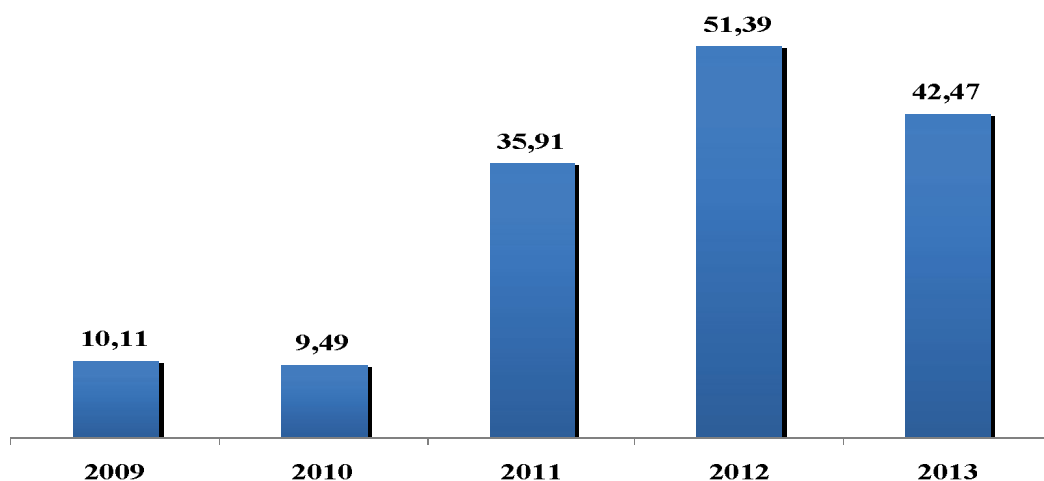
### КОРПОРАТИВНІ ОБЛІГАЦІЇ

Ринок корпоративних облігацій є вагомим, успішно функціонуючим елементом, який безпосередньо впливає на стан і розвиток вітчизняного фондового ринку. В порівнянні з іншими сегментами, цей ринок характеризується стрімкими темпами розвитку, оскільки саме випуск корпоративних облігацій є одним з найнадійніших способів залучення великих обсягів довгострокового позикового фінансування.

#### Емісія корпоративних облігацій

У 2013 році відбулося незначне зменшення обсягів зареєстрованих Комісією облігаційних випусків.

Протягом року регулятор зареєстрував 304 випуски облігацій підприємств на суму 42,47 млрд грн (діаграма 20). У порівнянні з 2012 роком обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 8,92 млрд грн або на 17,36 %.



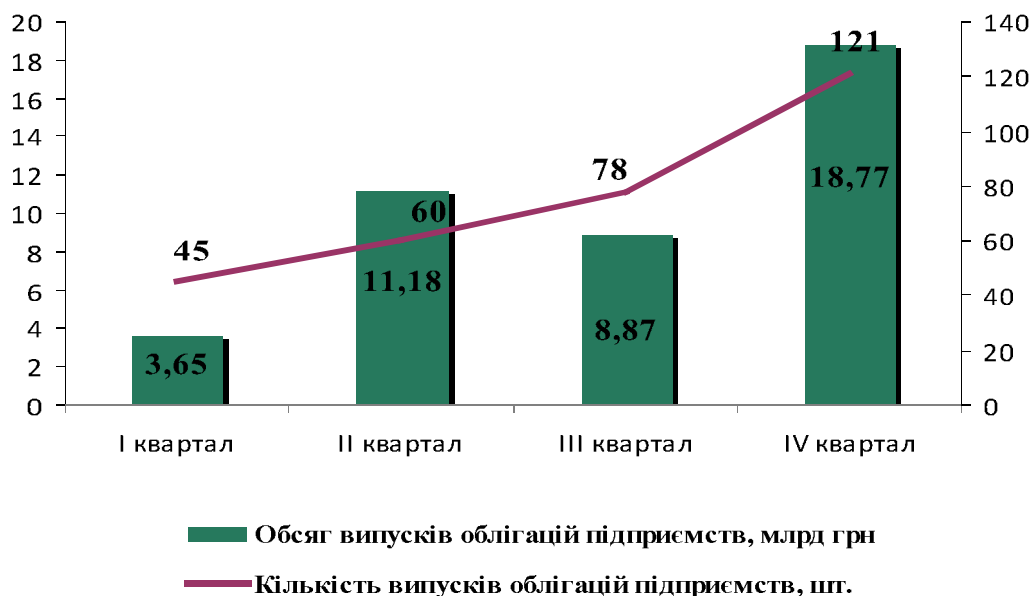
Діаграма 20. Обсяг зареєстрованих Комісією випусків облігацій підприємств у 2009 – 2013 роках, млрд грн

Відзначимо, що найбільший обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зафіксовано в IV кварталі 2013 року – 17,77 млрд грн (діаграма 21).

У 2013 році найбільші обсяги випусків облігацій підприємств, зареєстрованих Комісією, були здійснені емітентами з такими основними видами економічної діяльності:

- фінансова та страхова діяльність (58,26 %, або 24,74 млрд грн);
- операції з нерухомим майном (16,94 %, або 7,19 млрд грн);
- будівництво (8,15 %, 3,46 млрд грн) (діаграма 22).

Перелік підприємств, що зареєстрували у 2013 році найбільші обсяги випусків облігацій, наведено в таблиці 11. Обсяг емісії облігацій цих емітентів становив 47,47 % від загального обсягу випусків облігацій, зареєстрованих Комісією.



Діаграма 21. Обсяг та кількість зареєстрованих Комісією випусків облігацій підприємств у 2013 році

Таблиця 10

Обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств у 2009 – 2013 роках, млн грн

Вид емітента	2009	2010	2011	2012	2013
<b>Усього</b>	<b>10 107,35</b>	<b>9 493,86</b>	<b>35 914,44</b>	<b>51 386,61</b>	<b>42 467,78</b>
<i>у тому числі:</i>					
Підприємства та інші	10 107,35	6 343,86	21 920,94	39 588,17	34 427,78
Банки	-	3 150,00	13 893,50	11 770,00	8 040,00
Страхові компанії	-	-	100,00	28,44	-



Діаграма 22. Розподіл зареєстрованих Комісією випусків облігацій підприємств за основними видами економічної діяльності емітентів у 2013 році

Перелік підприємств, що зареєстрували у 2013 році найбільші обсяги випусків облігацій, наведено в таблиці 11. Обсяг емісії облігацій цих емітентів становив 47,47 % від загального обсягу випусків облігацій, зареєстрованих Комісією.

Таблиця 11

**ТОП - 5 емітентів, які зареєстрували найбільші випуски облігацій у 2013 році**

№ з/п	Назва емітента	Обсяг випуску, млн грн	Частка у загальному обсязі емісій, %
1	Державна іпотечна установа	5000,00	11,77
2	ПАТ «НАК «Нафтогаз України»	4800,00	11,30
3	ТОВ «ЕСУ»	4610,64	10,86
4	ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»	3000,00	7,06
5	Державне агентство автомобільних доріг України	2750,00	6,48

**ОБІГ КОРПОРАТИВНИХ ОБЛІГАЦІЙ**

Кількість цінних паперів, допущених до торгів на фондовому ринку, – важливий показник, який безпосередньо впливає на напрями інвестування, відображає кількість цінних паперів, доступних для придбання інвесторами, ступінь їх диверсифікації, надійності та інвестиційної привабливості.

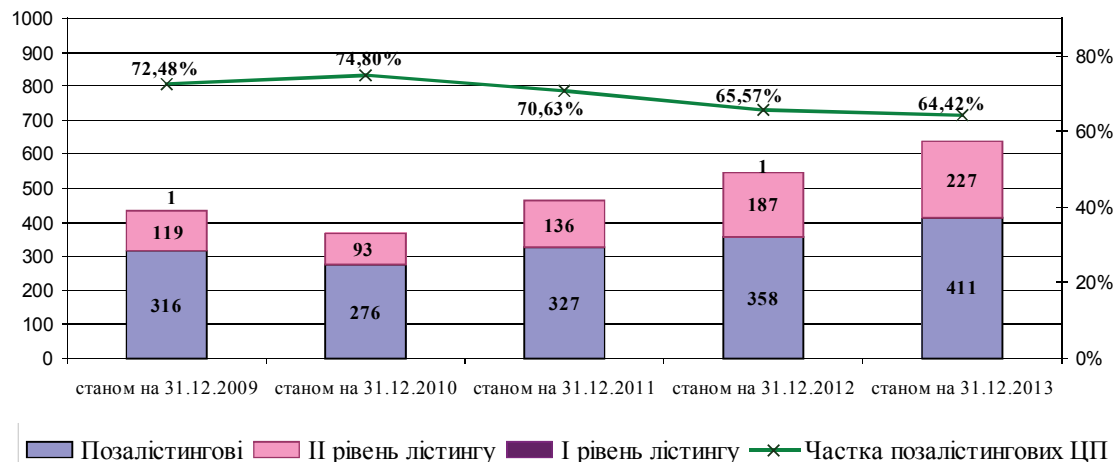
Необхідно зазначити, що на кінець 2013 року спостерігалось збільшення кількості випусків облігацій підприємств, допущених до торгів на фондових біржах. Так, до біржових списків організаторів торгівлі станом на 31.12.2013 включено 638 облігацій підприємств, що на 16,84 % більше порівняно з показником аналогічного періоду 2012 року (таблиця 12).

Таблиця 12

**Кількість випусків облігацій підприємств, які допущено до торгів на фондових біржах, шт.**

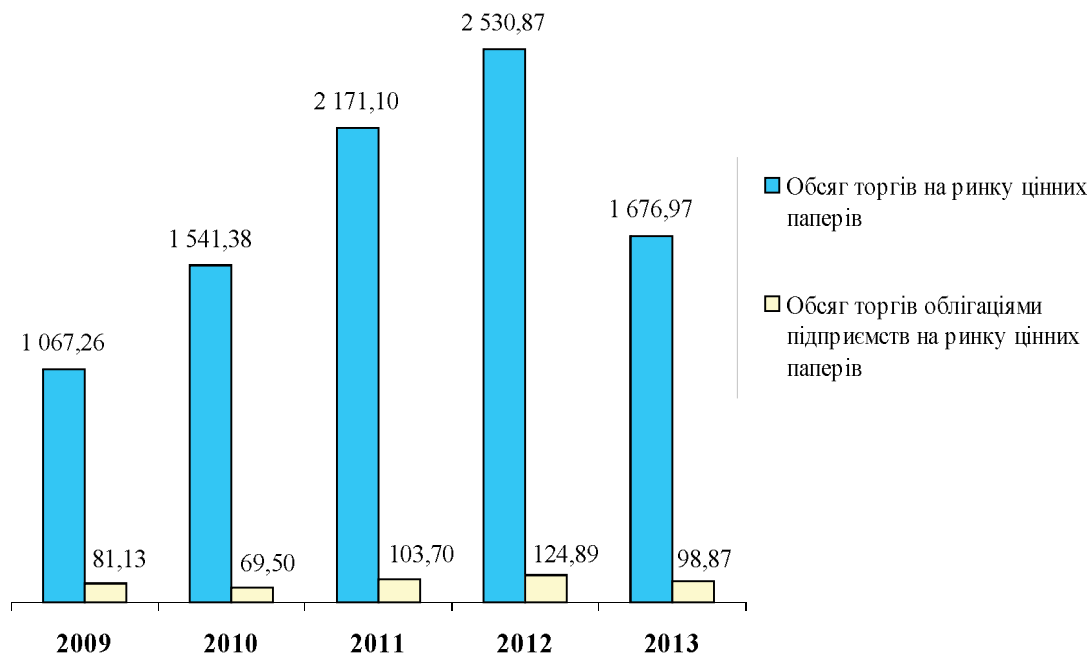
Кількість випусків облігацій підприємств, які допущено до торгів на фондових біржах	Станом на 31.12.2009	Станом на 31.12.2010	Станом на 31.12.2011	Станом на 31.12.2012	Станом на 31.12.2013
	436	396	463	546	638

На кінець 2013 року у біржовому реєстрі за I-им та II-им рівнями лістингу знаходилося 227 облігацій підприємств (діаграма 23).



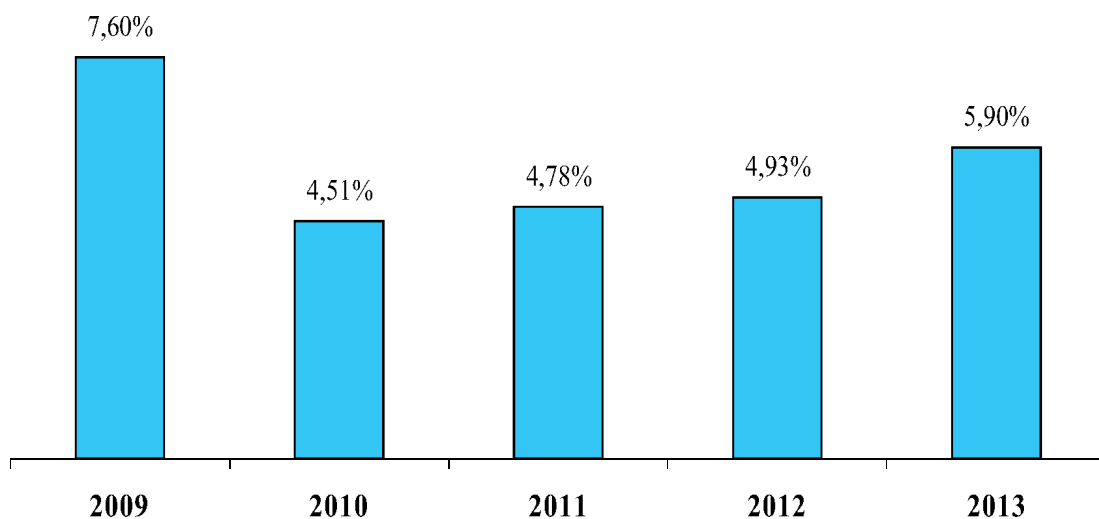
**Діаграма 23. Кількість випусків облігацій підприємств, які перебувають в обігу на фондових біржах, шт.**

За підсумками 2013 року обсяг торгів облігаціями підприємств на ринку цінних паперів становив 98,87 млрд грн (діаграма 24).



*Діаграма 24. Обсяг торгів облігаціями підприємств на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках, млрд. грн.*

Щодо частки обсягу торгів облігаціями підприємств на ринку цінних паперів, то вона у 2013 році зростає та склала 5,90 % від загального обсягу торгів на ринку цінних паперів (діаграма 25).

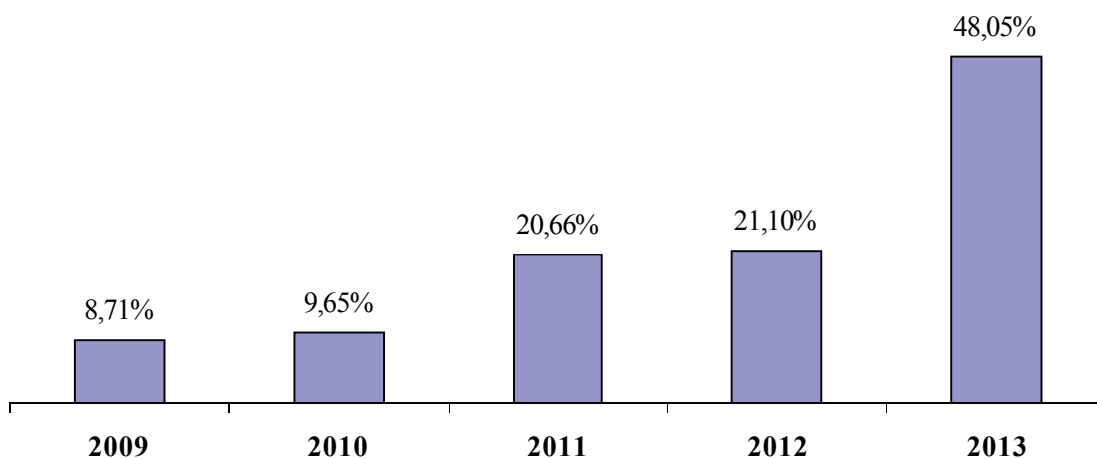


*Діаграма 25. Частка обсягу торгів облігаціями підприємств на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках*

При цьому частка обсягу торгів облігаціями підприємств на біржовому ринку у загальному обсязі торгів облігаціями підприємств на ринку цінних паперів значно збільшилась – з 21,10 % у 2012 році до 48,05 % у 2013 році (діаграма 26).

За підсумками 2013 року обсяг торгів облігаціями підприємств на біржовому ринку становив 49,41 млрд грн, що більше на 80,30 % порівняно з 2012 роком (таблиця 13).

Перелік облігацій підприємств емітентів, які у 2013 році користувалися найбільшим попитом на біржовому ринку, наведено в таблиці 14.



Діаграма 26. Частка обсягу торгів облигаціями підприємств на біржовому ринку у загальному обсязі торгів корпоративними облигаціями на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках

Таблиця 13

Обсяг торгів облигаціями підприємств на біржовому ринку та позабіржовому ринку у 2009 – 2013 роках, млрд грн

Вид ринку	2009	2010	2011	2012	2013
Позабіржовий ринок	74,06	62,79	82,28	98,54	51,36
Біржовий ринок	7,07	6,71	21,42	26,35	47,51
Усього	81,13	69,5	103,7	124,89	98,87

Таблиця 14

ТОП – 10 облигацій підприємств емітентів, які користувалися найбільшим попитом на біржовому ринку

№ з/п	Найменування емітента	2013 рік	
		Обсяг виконаних біржових контрактів на організаторах торгівлі, млрд грн	Відсоток від загального обсягу виконаних біржових контрактів на організаторах торгівлі (%)
1	ПАТ «УКРСОЦБАНК»	2,49	0,05
2	ДП «Донецька залізниця»	1,61	0,03
3	ТОВ «ІК «ІФГ КАПІТАЛ»	1,58	0,03
4	ТОВ «ПЛЕЙС»	1,29	0,03
5	ТОВ «Автобортранс»	1,02	0,02
6	ПАТ «Укртелеком»	1,00	0,02
7	ТОВ «СМАРТ ПРОДАКШН»	0,82	0,02
8	Укравтодор	0,77	0,02
9	ТОВ «Навіум»	0,72	0,02
10	ДП «Одеська залізниця»	0,71	0,01

## МУНІЦИПАЛЬНІ ОБЛИГАЦІЇ

Муніципальні облигації є досить привабливим інструментом залучення інвестицій для українських муніципалітетів. Разом з вирішенням питання додаткових джерел фінансування інвестиційних проектів, вони дають змогу отримати ще й певні переваги: зниження відсоткових ставок шляхом конкуренції між інвесторами, можливість реструктуризації облигаційної позики та ін. Крім того, завдяки вчасному погашенню облигацій місто створює свою публічну історію кредитоспроможності, яка у майбутньому дозволить здійснити більші за обсягом випуски муніципальних облигацій та інші запозичення. Отже, ринок муніципальних облигацій є цікавим і перспективним сегментом українського фондового ринку.

## Обіг муніципальних облігацій

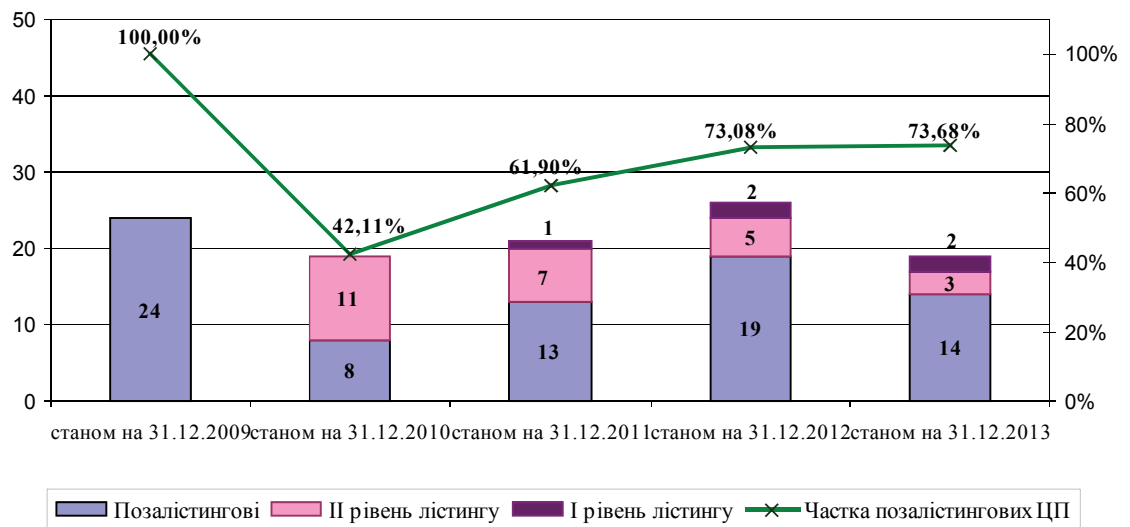
Станом на кінець 2013 року у біржові списки організаторів торгівлі було включено 19 муніципальних облігацій (таблиця 15).

Таблиця 15

**Кількість випусків облігацій місцевих позик, які допущено до торгів на фондових біржах у 2009 – 2013 роках, шт.**

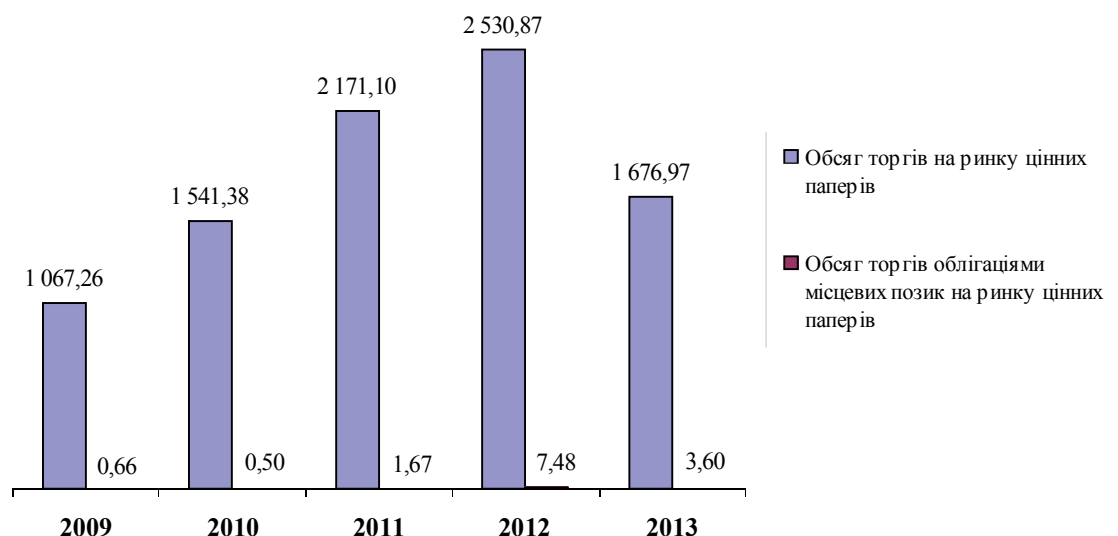
Кількість випусків облігацій місцевих позик, які допущено до торгів на фондових біржах	Станом на 31.12.2009	Станом на 31.12.2010	Станом на 31.12.2011	Станом на 31.12.2012	Станом на 31.12.2013
		24	19	21	26

На кінець 2013 року у біржовому реєстрі за I-им та II-им рівнями лістингу знаходилося п'ять випусків облігацій місцевих позик (діаграма 27).



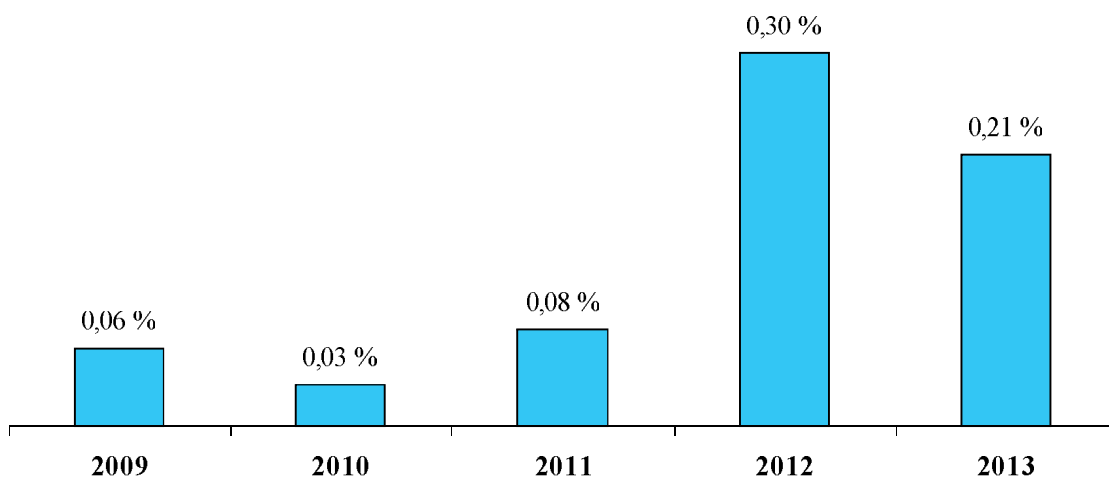
**Діаграма 27. Кількість випусків облігацій місцевих позик, які допущено до торгів на фондових біржах у 2009 – 2013 роках, шт.**

До переваг ринку муніципальних облігацій можна віднести, зокрема, відсутність застави, на відміну від банківських кредитів, та налагодження безпосередніх контактів з інвесторами. У 2013 році обсяг торгів облігаціями місцевих позик склав 3,60 млрд грн (діаграма 28).



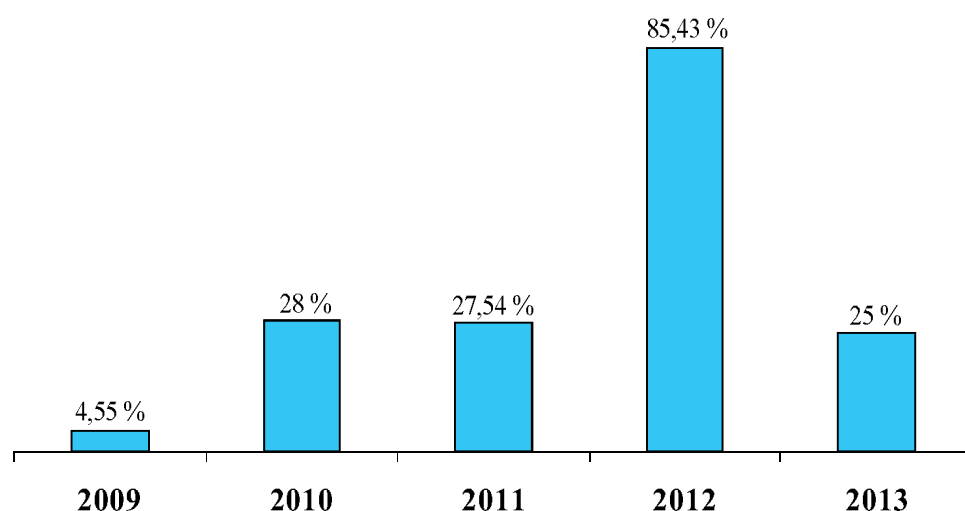
**Діаграма 28. Обсяг торгів облігаціями місцевих позик на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках, млрд. грн.**

У загальній структурі торгів на ринку цінних паперів у 2013 році частка торгів муніципальними облігаціями склала 0,21 % (діаграма 29).



*Діаграма 29. Частка обсягу торгів облігаціями місцевих позик на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках*

В той же час, частка обсягу торгів муніципальними облігаціями на біржовому ринку у загальному обсязі торгів облігаціями місцевих позик на ринку цінних паперів у 2013 році становила 25 % (діаграма 30).



*Діаграма 30. Частка обсягу торгів облігаціями місцевих позик на біржовому ринку у загальному обсязі торгів облігаціями місцевих позик на ринку цінних паперів у 2009 - 2013 роках*

За підсумками 2013 року обсяг торгів облігаціями місцевих позик на біржовому ринку становив 904,05 млн грн (таблиця 16).

*Таблиця 16*

*Обсяг торгів облігаціями місцевих позик на біржовому ринку та позабіржовому ринку у 2008 – 2013 роках, млрд грн*

Вид ринку	2009	2010	2011	2012	2013
Позабіржовий ринок	0,63	0,36	1,21	1,09	2,70
Біржовий ринок	0,03	0,14	0,46	6,39	0,90
Усього	0,66	0,50	1,67	7,48	3,60

## ДЕРЖАВНІ ОБЛІГАЦІЇ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день ринок державних облігацій відіграє одну з ключових ролей у формуванні бюджетної політики держави. Саме державні облігації виступають головним інструментом державних запозичень, дозволяючи залучати необхідні фінансові ресурси на прийнятних умовах. При ефективному та прозорому використанні державні облігації можуть стати дієвим інструментом, здатним позитивно впливати на інвестиційні процеси в Україні.

### Обіг державних облігацій України

Державні облігації України – це вигідний варіант вкладення вільних коштів, повернення яких із приростом гарантовано державою. Державні цінні папери – найнадійніші серед боргових паперів, адже ризики за ними мінімальні.

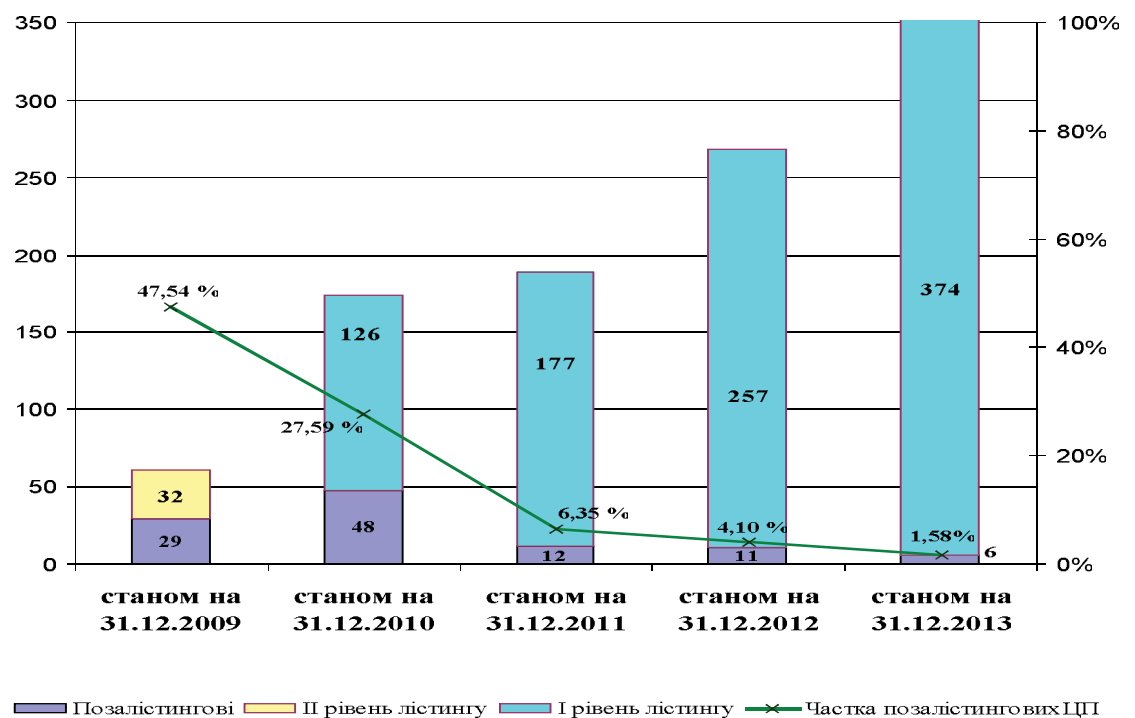
Протягом останніх років кількість випусків державних облігацій України, які допущено до торгів на фондових біржах, зберігає впевнену тенденцію до збільшення. Так, в 2013 році до біржових списків організаторів торгівлі було включено 380 державних облігацій України, що на 11,94 % більше порівняно з 2012 роком (таблиця 17).

Таблиця 17

**Кількість випусків державних облігацій України, які допущено до торгів на фондових біржах, шт.**

Кількість випусків державних облігацій України, які допущено до торгів на фондових біржах	Станом на 31.12.2009	Станом на 31.12.2010	Станом на 31.12.2011	Станом на 31.12.2012	Станом на 31.12.2013
	61	174	189	268	380

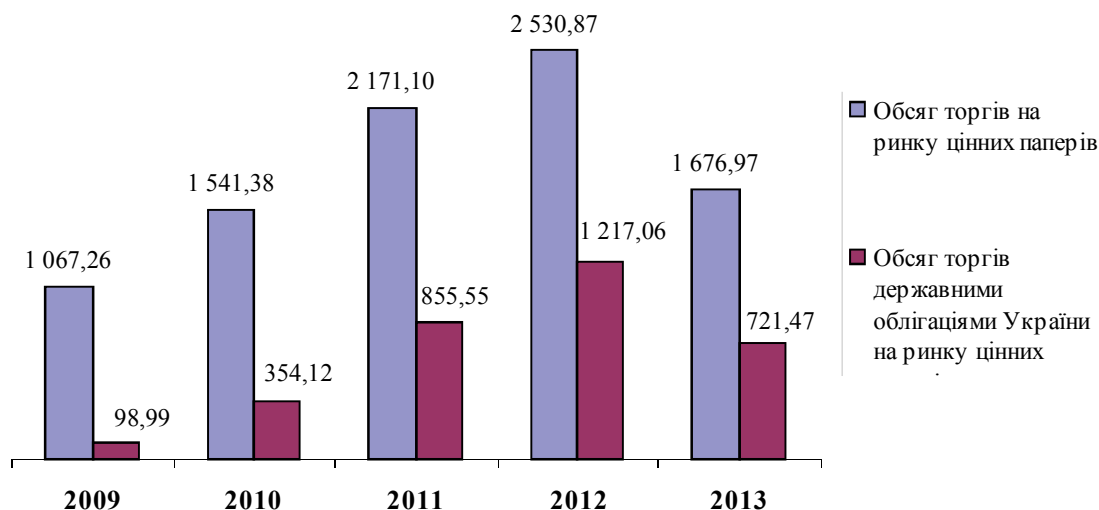
На кінець 2012 року у біржовому реєстрі за I-им рівнем лістингу знаходилося 374 державні облігації України (діаграма 31).



**Діаграма 31. Кількість випусків державних облігацій України, які допущено до торгів на фондових біржах, шт.**

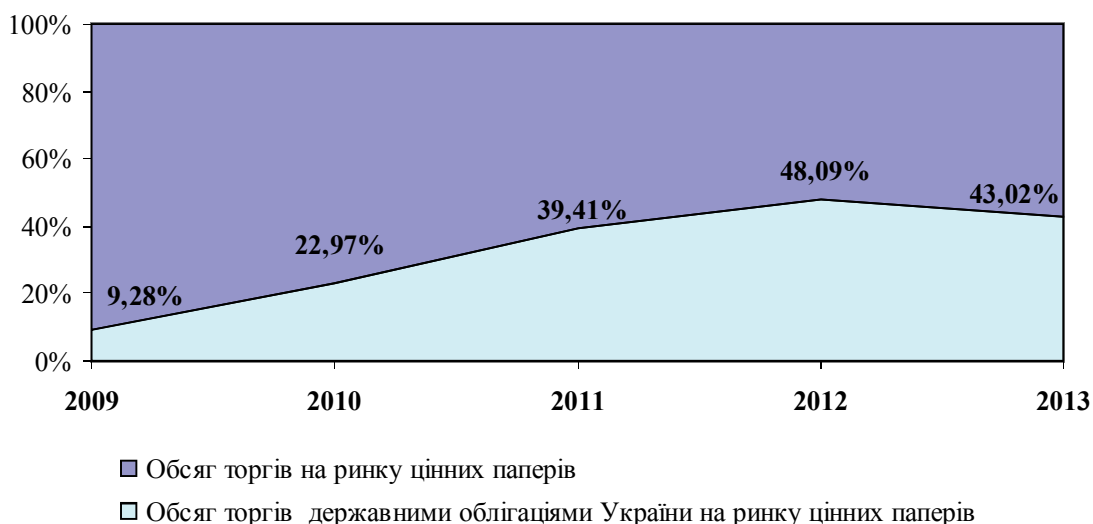


Обсяг торгів на ринку цінних паперів державними облігаціями України за підсумками 2013 року становив 721,47 млрд грн (діаграма 32).



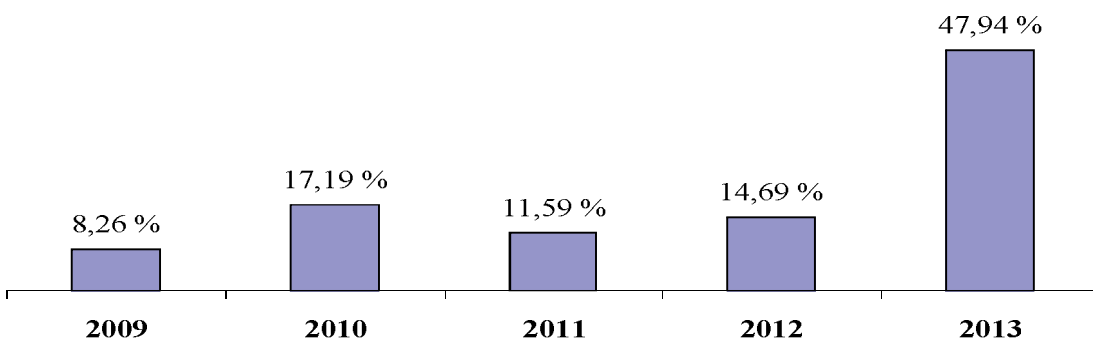
**Діаграма 32. Обсяг торгів державними облігаціями України на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках, млрд грн**

Частка обсягу торгів державними облігаціями України в 2013 році становила 43,02 % від загального обсягу торгів на ринку цінних паперів (діаграма 33).



**Діаграма 33. Частка обсягу торгів державними облігаціями України на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках**

У свою чергу, частка обсягу торгів державними облігаціями України на біржовому ринку значно зросла з 14,69 % у 2012 році до 47,94 % у 2013 році (діаграма 34).



**Діаграма 34. Частка обсягу торгів державними облігаціями України на біржовому ринку у загальному обсязі торгів державними облігаціями України на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках**

Тож, у 2013 році обсяг торгів державними облигаціями України на біржовому ринку становив 345,87 млрд грн, що майже у два рази більше порівняно з 2012 роком (таблиця 18).

Таблиця 18

*Обсяг торгів державними облигаціями України на біржовому ринку та позабіржовому ринку у 2009 – 2013 роках, млрд. грн.*

Вид ринку	2009	2010	2011	2012	2013
Позабіржовий ринок	90,81	293,26	756,43	1 038,28	375,60
Біржовий ринок	8,18	60,86	99,12	178,78	345,87
Усього	98,99	354,12	855,55	1 217,06	721,47

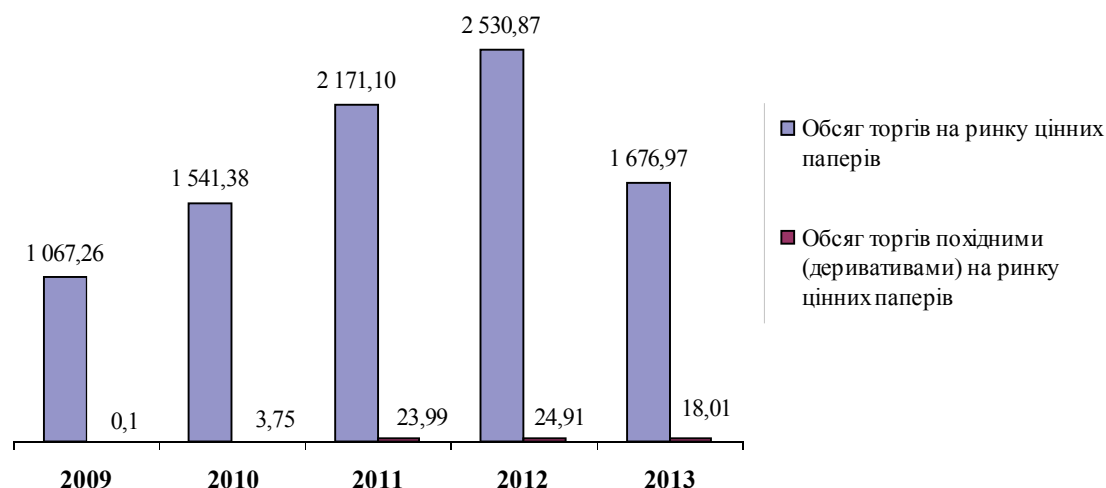
## РИНОК ПОХІДНИХ (ДЕРИВАТИВІВ)

За останні кілька років на українському фондовому ринку відбулася низка важливих і суттєвих змін. Одним з прикладів таких перетворень є поява поряд із традиційними операціями з фінансовими інструментами нових продуктів. Вони отримали назву «деривативи», або «похідні». Наразі ринок деривативів є досить молодим сегментом фінансового ринку, проте його успішний розвиток можна вважати одним із факторів ефективного функціонування всього фінансового ринку та реального сектору економіки.

### Обіг похідних (деривативів) на фондовому ринку

У 2013 році до біржових списків організаторів торгівлі було включено 259 похідних цінних паперів. Це на 12,61 % більше порівняно з 2012 роком, коли було включено 230 похідних (деривативів).

Ринок похідних (деривативів) за останні роки демонструє стабільну динаміку обсягу торгів. Так, за підсумком 2013 року обсяг торгів похідними (деривативами) становив 18,01 млрд грн (діаграма 35).



*Діаграма 35. Обсяг торгів похідними (деривативами) на ринку цінних паперів у 2009 – 2013 роках, млрд грн*

Аналізуючи 2013 рік, можна відмітити, що показник обсягу торгів похідними (деривативами) зменшився на 6,90 млрд грн порівняно з 2012 роком, проте, частка деривативів у загальному обсязі зросла і склала 1,07 % (діаграма 36).

Збільшення частки операцій з похідними (деривативами) у 2013 році можна пояснити суттєвими змінами у загальній структурі операцій на фондовому ринку, де значно зменшилась частка операцій з пайовими цінними паперами.